

Mariusz Wielogórski, Marek Gugąła

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

OCENA OPŁACALNOŚCI PRODUKCJI ZIEMNIAKA PRZEMYSŁOWEGO NA PRZYKŁADZIE GOSPODARSTWA

Streszczenie

Celem pracy było przeprowadzenie analizy ekonomicznej produkcji ziemniaka przemysłowego oraz przedstawienie opłacalności produkcji w dwóch kolejnych latach. Dane pochodziły z gospodarstwa specjalizującego się w produkcji ziemniaka przemysłowego. Plon handlowy bulw ziemniaka w 2012 roku był na poziomie 48,5 t/ha a w 2013 roku wynosił 52,0 t/ha. Dochód w badanych okresach wynosił 6264,05 i 7115,10 zł z 1 ha. Na niewielką zmianę tych wartości wpłynęła wielkość plonów uzależniona głównie od warunków atmosferycznych. Natomiast koszty bezpośrednie roku 2013 wzrosły tylko średnio o 1%. Największy udział w strukturze poniesionych kosztów w 2012 i 2013 roku stanowiły koszty eksploatacji maszyn i praca ludzka. Wartość ich była niezmienna i stanowiła 44%. Koszty nawozów i środków ochrony roślin wzrosły w 2013 roku o około 5%. W ogólnej wartości kosztów stanowiły 35,33% i 35,97%. Najmniejszy udział w kosztach stanowiły sadzeniaki, które w omawianych latach były podobne, procentowy ich udział wyniósł 20%.

Słowa kluczowe: ziemniak przemysłowy, opłacalność, lata uprawy, plon handlowy

Wstęp

W przeszłości ziemniak odgrywał ważną rolę ratując ludność przed klęską głodu, jak i dziś posiadają ważną rolę w wyżywieniu ludności [Leszczyński 2012, Nowacki 2009].

Bulwy ziemniaka służą jako podstawowy surowiec dla gorzelnictwa, przemysłu skrobiowego, a także przetwórstwa spożywczego między innymi frytek, chipsów itp. Natomiast spadło jego znaczenie jeśli chodzi o paszę dla zwierząt, z powodu relatywnie wysokich kosztów wytworzenia w porównaniu do kosztów produkcji zbóż. Ziemniak odgrywa ważną rolę w tworzeniu zrównoważonych systemów w produkcji roślinnej jako roślina okopowa jest ważnym elementem w płodozmianie produkcji rolniczej, podnoszącą wartość produkcyjną gleby, jak i utrzymanie jej w dobrej kulturze [Kuś 1991, Zgórska 2013].

Istotnym elementem decydującym o wielkości i jakości plonów ziemniaka oraz poprawie opłacalności jest technologia uprawy, a przede wszystkim pielęgnacja (Golinowska i Pytlarz-Kozicka 2008, Gugąła i in. 2012, Jabłoński 2012). Zdaniem Golinowskiej (2009) ochrona roślin nie jest czynnikiem plonotwórczym, ale chroni plon i zapewnia efektywność innych nakładów.

Przesłanką do prowadzenia produkcji towarowej jest uzyskanie dochodu adekwatnego do oczekiwań, a podjęcie decyzji o dalszej uprawie lub rezygnacji z niej powinna zostać poprzedzona analiza opłacalności [Nowacki 2009, 2012a, Skarżyńska 2010].

Celem pracy było przeprowadzenie analizy ekonomicznej produkcji ziemniaka przemysłowego oraz przedstawienie opłacalności jego produkcji w dwóch kolejnych latach.

Materiał i metodyka badań

Analizę przeprowadzono na podstawie danych uzyskanych z gospodarstwa rolnego specjalizującego się w produkcji ziemniaka przemysłowego (skrobiowego). Gospodarstwo rolne położone jest w miejscowości Stare Łepki, w gminie Olszanka i zajmuje się wyłącznie produkcją roślinną. Posiada 46,5 ha gruntów rolnych, w tym 44,5 ha gruntów ornych i 2 ha użytków zielonych. W ogólnej powierzchni uprawy roślin poszczególne grupy/gatunki stanowią: zboża 22,5 ha, ziemniak 22 ha, użytki zielone 2 ha. Dominującą rośliną w gospodarstwie jest ziemniak, a jego plony w latach 2012 i 2013 wynosiły odpowiednio 51,45 i 54,95 t/ha. Plony jęczmienia jarego uprawianego na przeważającej powierzchni wśród zbóż kształtowały się na poziomie 5 t/ha.

Poziom nakładów materiałowych w badanych latach przyjęto na podstawie rzeczywistych wartości zastosowanych w gospodarstwie oraz cen środków produkcji z lat 2012 i 2013. W przypadku uprawy ziemniaka przemysłowego cena uzależniona była od zawartości skrobi w bulwach. Średnia skrobiowość uzyskiwana w gospodarstwie wahała się na poziomie 19–19,5 %. Przy takiej zawartości skrobi zakład przyjmujący ziemniaki oferował w latach 2012 i 2013 cenę 1,3 zł/j. Kontrahentem handlowym była firma PEPEES S.A. z siedzibą w Łomży. W gospodarstwie uprawiano następujące odmiany ziemniaka skrobiowego: Zuzanna, Kuras, Eurostar, Ikar. Stosowano tradycyjną technologię uprawy tej rośliny, zbliżoną do integrowanej uprawy (nawożenie mineralne i naturalne, środki ochrony roślin przeciw chwastom, chorobom i szkodnikom w miarę pojawiania się agrofagów).

Wyniki badań

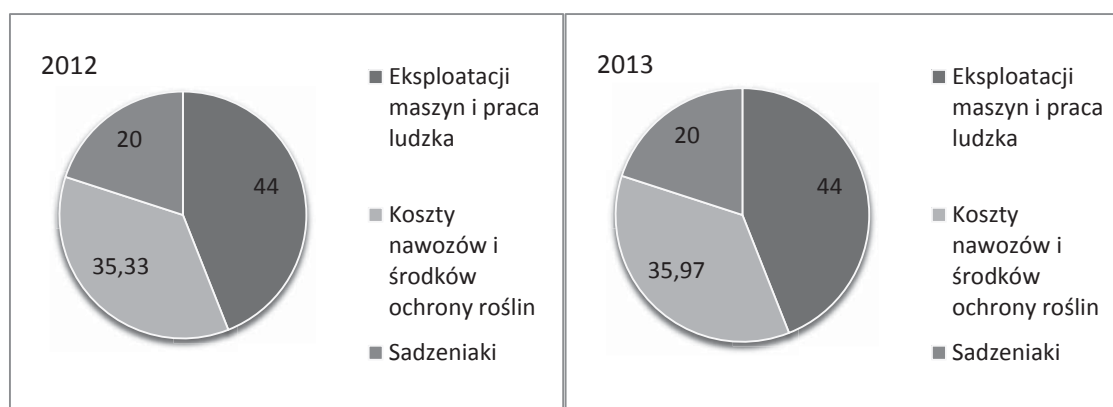
Głównym czynnikiem opłacalności uprawy ziemniaka jest wielkość uzyskanego plonu i jego wartość oraz poniesione koszty [Nowacki 2009, 2012b]. W analizowanym ugospodarstwie, przy zastosowaniu takiej samej technologii wielkość plonu uzależniona była od warunków atmosferycznych w okresie wzrostu i rozwoju ziemniaka. Niedobór opadów w okresie wegetacji (największe w lipcu, to jest w okresie intensywnego gromadzenia plonu bulw), wpływał bardzo ujemnie na wysokość plonów. W uprawie ziemniaka przemysłowego plon ogólny (całkowity) jest plonem handlowym, czyli przeznaczonym do sprzedaży. Wartość sprzedanych bulw ziemniaka jest pomniejszona o ilość pozostawioną na sadzeniaki.

Plon handlowy bulw ziemniaka w 2012 roku był na poziomie 48,5 t/ha, a w 2013 roku wynosił 52,0 t/ha. Dochód w badanych okresach wynosił 6264,05 i 7115,10 zł z 1 ha (tab. 1). Natomiast koszty bezpośrednie roku 2013 wzrosły tylko średnio o 1%. Największy udział w strukturze poniesionych kosztów w 2012

i 2013 roku stanowiły koszty eksploatacji maszyn i praca ludzka. Wartość ich była podobna i stanowiła 44%. Koszty nawozów i środków ochrony roślin wzrosły w 2013 roku o około 5%. W ogólnej wartości kosztów stanowiły 35,33% i 35,97%. Najmniejszy udział w kosztach stanowiły sadzeniaki, które w omawianych latach były niezmiennie, procentowy ich udział wynosił 20% (rys. 1).

Tabela 1. Kalkulacje produkcji ziemniaka przemysłowego w latach 2012 i 2013

Wyszczególnienie	Lata	
	2012	2013
Wartość produkcji razem (zł/ha)	15282,5	16224
Koszty bezpośrednie razem (zł/ha)	8198,59	8280,82
Nadwyżka bezpośrednia (zł/ha)	7083,91	7943,18
Narzut kosztów pośrednich (10%)	819,86	828,08
Koszt całkowity (zł/ha)	9018,45	9108,9
Koszt wyprodukowania (1dt frakcji handlowej)	18,59	17,52
Koszt wyprodukowania (1kg frakcji handlowej)	0,19	0,18
Dochód z uprawy 1ha	6264,05	7115,1
Opłacalność uprawy ziemniaka (%)	169	178

Rysunek 1. Struktura kosztów bezpośrednich uprawy ziemniaka przemysłowego w % w latach 2012 i 2013

Podsumowanie

Z przeprowadzonej analizy ekonomicznej wynika, że o opłacalności uprawy ziemniaka przemysłowego decyduje w dużej mierze wielkość uzyskanego plonu. Znaczący wpływ mają też warunki atmosferyczne, a zwłaszcza niedobór opadów. Ważnym czynnikiem opłacalności jest również wartość poniesionych kosztów bezpośrednich. Największy udział w strukturze kosztów zajmowała eksploatacja maszyn i praca ludzka. Ilość uzyskiwanych plonów z 1 hektara uprawy w omawianych latach była porównywalna, co świadczy, że rolnik dobrze opracował technologię produkcji. Jak wynika z opracowania, kontraktowana produkcja wprowadza stabilność cen skupu, a zmiany poniesionych kosztów są niewielkie. Dzięki takiej sytuacji uprawa ziemniaka przemysłowego (skrobiowego) w 2012 i 2013 roku była opłacalna, a wskaźniki opłacalności wynosiły 169 i 178%.

Piśmiennictwo

1. Golinowska M., 2009: Nakłady na chemiczną ochronę roślin w gospodarstwach wielkoobszarowych na początku XXI wieku. *J. Agribus. Rural Dev.* 2(12): 53-60.
2. Golinowska M., Pytlarz-Kozicka M., 2008: Efektywność ekonomiczna ochrony ziemniaków w różnych systemach produkcji. *Prog. Plant Prot./Post. Ochr. Roślin* 48(1): 11-19.
3. Gugąła M., Zarzecka K., Dołęga H., Baranowska A., 2012: Skuteczność działania herbicydów w uprawie ziemniaka. *Annales UMCS E* 67(4): 45-51.
4. Jabłoński K., 2012: Nowoczesna produkcja ziemniaka w systemie rolnictwa integrowanego. *Technika Rolnicza Ogrodnicza Leśna* 2: 1-4.
5. Kuś J., 1991: Porównanie różnych kryteriów oceny płodozmianów. [W:] *Synteza i perspektywa nauki o płodozmianach*. Mat. Konf. Olsztyn: 19-25.
6. Leszczyński W. 2012. Żywieniowa wartość ziemniaka i przetworów ziemniaczanych (Przegląd literatury). *Biul. IHAR*, 266: 5-20.
7. Nowacki W., 2009: Czynniki wpływające na opłacalność produkcji ziemniaka w Polsce. *Rocz. Nauk. SERiA* 11 (1): 320-323.
8. Nowacki W., 2012a: Integrowana produkcja ziemniaka na tle innych systemów uprawy. *Prog. Plant Prot./Post. Ochr. Roślin* 52(3): 740-745.
9. Nowacki W. 2012b. O kierunkach zmian w uprawie ziemniaka w Polsce. *Biul. IHAR* 266: 21-35.
10. Skarżyńska A., 2010: Sezon sprzedaży ziemniaków jadalnych a opłacalność ich produkcji, *J. Agribus. Rur. Develop.* 2(16): 111-123.
11. Zgórska K., 2013: Wykorzystanie ziemniaka do celów spożywczych i przemysłowych. *Inż. Przetw. Spożywczego* 3/4: 5-9.